

Educația pentru Euharistie, formare pentru Martiriu

Pr. Constantin NECULA

Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu, Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna”
"Lucian Blaga" University of Sibiu, Faculty of Orthodox Theology "Andrei Șaguna"
Personal e-mail: neculaconstantin@icloud.com

Education for Eucharist – training for martyrdom

In a world of continuous trainings tainted with diversity, Orthodoxy can bring back in the pedagogical/ educational ethos the pattern of the active/living Christian education: education for Eucharist. Repudiating/ declining the idea of an easy religious education, based on ideologies through abstract methodologies, the Church proposes an eschatological, eucharistical and confessing education.

Keywords: Eucharist, education, Orthodoxy, martyrdom

Dintre toate întâlnirile propuse omului în istoria Lumii, aceea cu Dumnezeu pare cel mai greu de realizat. Mereu pe fugă, omul modern nu se deosebește de cel de altădată sau de prima dată – dacă ținem să ne raportăm la Adam și Eva. O încărcătură de mediocritate constantă erodează parcă bucuria acestei întâlniri. O grabă măsurată în pontajul vremii ce o trăim. Iar Dumnezeu Întrupat mereu atins de graba noastră, caută încă să se facă *re-cunoscut*, în atâtea și atâtea moduri. O dramă ne paște. Aceea a firii umane plictisite de moralisme și truisme de gândire, mediocrizată de media ori mediatizată drept perfect mediocră... Tensiunea aceasta a *plictisului congenital*, specific parcă omului modern, ține locașurile cele de zid pline, dar inimile le menține goale, lipsite de sensul plinirii Întâlnirii. Suntem asemeni celor din vremea Mântuitorului, nu-L recunoaștem nicicum ca să-i putem urma. Sau, după spusa Arhimandritului Zaharia Zaharou, trăim **tragedia omului despărțit de inima sa**. De aceea, spune el, „devine un scop al vieții ca cineva să-și cunoască inima și, de acolo, să se înfățișeze dinaintea lui Dumnezeu”¹. Întreaga rumoare

din jur, care constituie mereu zgomotul de fond al vieții cotidiene, nu ne mai îngăduie să ne ascultăm inima. De aceea, înainte de a-L recunoaște pe Dumnezeu, avem nevoie să ne recunoaștem ca oameni. Pentru aceasta educația devine fundamentală descoperirii sensurilor acestei recunoașteri, în parte prin Tainele Bisericii și Mucenicia care a rămas, după spusa lui Tertulian, „sămânța creștinismului”, principiile creșterii și dinamizării Evangheliei în ethosul vremii de acum.

Dintre culturile care ne-ar putea salva din nebunia vremii, Părinții Bisericii au identificat una plauzibilă: **cultura ascultării**. Cuvintele Părintelui Sofronie de la Essex devin astfel motorul unei gândiri crescute în Duhul Sfânt, care deși se referă la monahism poate fi raportată și la celelalte forme de mărturie creștină: „În nevoie ascultării duhul omului se învață a se da pe sine răstignirii. Dureroasă întru început, răstignirea se prefăcește apoi într-o deschidere a brațelor sufletului ce voiește a cuprinde în sine, de este cu putință, întreaga deplinătate a ființei. Dată ne este porunca-a iubi. Dacă această dragoste ar fi fost realitatea ființei noastre, de prisos ar fi fost a ni se da porunca de a dobândi iubirea.

lubirii, firească îi este ascultarea, precum urii îi este împotrivirea. Fără cultura ascultării, omul rămâne în chingile morții păcatului². De aici dorința omului care-și caută mântuirea de a vindeca frica și rana de moarte, prin ascultare și limpezire a idealului său sufletesc. E clar că nu putem trăi mereu sub presiunea supraviețuirii cotidiene când suntem chemați, de fapt, să trăim în arealul euharistic al fericirii. Nu, omul nu trăiește ca un rob viața sa, decât în măsura în care se comportă ca atare. Hristos ne îndeamnă să slujim ca niște stăpâni, să fim stăpâni slujind.

I. Însușirile educației euharistice mărturisitoare, pedagogia creșterii mucenicești

Pentru pedagogia modernă, gândirea Părinților Bisericii asupra educației este aproape uitată. Sunt mulți pedagogi care se încântă de descoperirea unor principii în sistemul complicat al gândirii psihopedagogiei moderne ca noutăți absolute, refuzând lectura Sfinților. În întâlnirile la vârf cu specialiști în antropologia educației orice apel la gândirea Părinților pare ireală, fără fundament științific. Abia după ce ascultă, în onestitate științifică, conștientizează adâncimea gândirii lor, fundamentarea gândirii lor nu doar pe revelația ci și pe experiența creșterii în Hristos a propriei persoane și apoi a ucenicilor. În ce privește educația pentru Euharistie putem identifica o serie de principii pedagogice, pe care le vom exprima prin intermediul textelor Sfântului Ioan Scărarul (579, Siria-649, Muntele Sinai). E un exercițiu simplu, de sinteză a pedagogiei pneumatice a gândirii patristice, așa cum se remarcă ea în secolul înfloririi metodice a monahismului ortodox.

1. Simplitatea- „cea dintâi însușire a creșterii copiilor este simplitatea neprefăcută; până în momentul când a avut-o și Adam nu și-a văzut goliciunea sufletului său, nici rușinea trupului său. Simplitatea pe care o au unii de la natură este bună și fericită, nu este însă asemenea uneia supranaturale, pe care am altoit-o prin sudori pe rădăcina răutății noastre. Cea dintâi observă și ne vestește mulțimea felurită a patimilor, iar cea de-a doua ne pricinuieste smerenia și blândețea în gradul cel mai înalt. Și astfel, în vreme ce răsplata celei dintâi nu este mare, a celei de a doua este fără sfârșit³. Remarcăm incluse în acest principiu structura eshatologică a pedagogiei creștine, cu racordare la suflet, patimă ori virtuți și cu răsplătire în planul veșniciei, atât de perimat în lumea modernă. Presiunea apocalitică, reprezentată inclusiv prin mediatizarea eliptică de morală a rezultatelor la diferite examene, în termeni ultimativi, exprimă o conștiință educațională opusă total celei patristice unde creșterile/descreșterile

în virtuți nu erau prilej de publicitate ci de intimidare a actului educațional.

2. Smerirea prin cunoaștere- exprimată atât de plastic de Sfântul Ioan: „dacă pe cei mai mulți știința îi umflă, neștiința și neînvățătura au puțința de a-i aduce la o cuviincioasă smerenie... căderea a înțelepțit deseori pe cei răi, dăruindu-le fără de voia lor mântuirea și nerăutatea⁴. Este o cunoaștere dinamică, legată indestructibil, prin Harul lui Dumnezeu de smerenie care „este un fără de nume har al sufletului, cunoscută printr-o experiență directă doar de către cei ce au dobândit o negrăită bogăție, denumire a lui Dumnezeu și dar al cerului⁵. Cunoașterea propusă prin educația pentru Euharistie ține în ea, ca un izvor de înțelegere, cuvintele acestea ale Scărarului: „pocăința ridică, iar plânsul bate la ușa cerului; cuvioasa smerenie însă deschide poarta împărăției cerurilor⁶. Pentru educabilitatea omului modern par lucruri reproșabile. Cu smerenia nu faci carieră, cuvinte ca pocăința ori plâns fac apel la o memorie a păcatului, memorie ștearsă demult din hardul educației. Din acest punct de vedere imaginea educaționalului propus de Sf. Ioan Scărarul pare revoluționară, obligând școala ori sistemul de educație să privească spre elev mai mult decât pe beneficiile integraților în sistem. Virusarea cu forme de carierism perisabile, care a atins inclusiv educația teologică modernă, scoate din vectorialitatea pozitivă gândirea educațională. Omul nou, robotul necesar marilor antreprize ori multinaționalelor, nu se poate smeri, dacă vrea să-și păstreze cordialitatea de sistem.

3. Creșterea genetică a valorii umane- „educația, creșterea și deprinderile primite în copilărie contribuie și mai târziu fie spre a ne face să îmbrățișăm vârtutea și viața monahală, sporind întru ele, fie spre a ne îndepărta de acestea⁷. Ceea ce transmite Sf. Ioan educatorului de astăzi este aceea că dezvoltarea unei virtuți contribuie la apariția alteia, că nu putem să propunem copiilor virtuți pe care nu le practicăm noi înșine, că mimetismul dezolant la care suntem azi martori nu este un joc al diavolului ci al neputinței noastre de a ne lua în serios scara de valori pe care misiunea de educator o ține conservată în sine. El știe și mărturisește: „Nu este cu puțință ca toți să devină nepătimitori; este cu puțință însă ca toți să se mântuiască și să se împace cu Dumnezeu⁸ relevând astfel punțile de comunicare ale educaționalului euharistic: mântuirea și împărtășirea. Dimensiunea ascetică a educației, total absentă astăzi, propune dezvoltarea unei înțelegeri mistice a adâncului dogmelor⁹ insistând împotriva unui idiom educațional la modă astăzi: iscodirea cu orice preț. El scrie: „primejdios lucru este a iscodi adâncul judecăților lui Dumnezeu; iscoditorii plutesc în corabia mândriei.¹⁰ Nu avem de a face cu un *obstat* articulat cunoașterii, ci cu o amendare a alternativei ispititoare întru cunoașteri paralele, rupte de Adevăr. Relevant, principiul acesta poate fi urmărit în contextul obsesiei pe modificarea

statutului orei de religie din cadrul ei educațional în cadru pur informativ, istoria religiei, ori pur și simplu un sincretism oscurantist, în ciuda elitismelor perorate pe seama sa.

4. **Educație într-o cunoaștere doxologică-** „credința este aripa pe care se înalță zburând rugăciunea. Dacă n-o are (dacă rugăciunea nu are aripa credinței) iarăși în sânul său se va întoarce (Psalm 24.13). Credința dă sufletului o așa încredere, încât nici o nenorocire nu-l mai poate tulbura. Credincios este nu cel ce cugetă că Dumnezeu poate, ci acela care crede că El va și face. Credința ne ajută să dobândim chiar cele ce nu le nădăduim, precum vedem din exemplul tâlharului ce a fost răstignit împreună cu Iisus. Credința naște din suferința care pune la încercare țaria noastră sufletească și din inimă dreaptă, care ne face neîndoielnici în ajutorul cel de sus”¹¹. Relația cunoaștere-credință-rugăciune ține în structura sa intimă dispoziția de articulare a ipostasului uman liturgic pe întreaga antropologie a educației euharistice. Și dezvoltă, implicit, calitățile martirice ale creștinului, indiferent de epoca în care trăiește.

5. **Dimensiunea ascetic-martirică, dinamica educației euharistice-** un text al Sfântului Ioan Scărarul constituie fundamentul acestui principiu clasic de pedagogie creștină. El mută centrul de greutate al martirajului din arenele mucenicești (la care prea adesea reducem termenul) în planul luptei pentru despătimire: „Atletul lui Hristos trebuie să cunoască cine sunt vrăjmașii cu care trebuie să se lupte, păstrând o oarecare distanță între ei, și cu care poate să se războiască corp la corp. Uneori lupta ne încununează, alte ori părăsirea luptei ne face neiscușiți. Dar astfel de lucruri nu se pot învăța prin cuvânt, căci n-am fost creați toți pe aceeași măsură”¹². Insistența Avvei asupra unei astfel de educații leagă pedagogia muceniciei de cea mai amplă virtute, dragostea. Despre ea scrie: „Sporirea temerii este începutul dragostei; desăvârșirea într-o vârtute este pricinuitoarea teologiei”¹³, atrăgând totodată atenția asupra nevoii de lucrare reală întru dobândirea dragostei celei roditoare întru teologie. Scrie el: „cel ce spune că iubește pe Domnul, dar în același timp urăște pe fratele său, este asemenea celui care-și închipuie în somn că alergă”¹⁴. Știind așadar că „dragostea este o sporire a veacurilor”¹⁵, efortul de a rămâne net de partea lui Hristos, ține de martiraj, de lupta cu lumea și factorii ei disturbatori de la Evanghelie.

II. Ierarhia valorilor educaționale

Principiul acesta din urmă obligă la abordarea unui alt aspect. Construirea unei **ierarhii a valorilor**

educaționale. Ea este relevant exprimată, sintetic, în *Cuvântul către Păstor* al Sfântului Ioan Scărarul. El identifică astfel funcțiile educaționale ale factorilor decisivi în pastorație, cu măsuri relevante și în aria pedagogică careia i-am identificat parte, infimă, din principii. Pentru Ioan Scărarul 3 sunt direcțiile educaționale, sintetizate în 3 denumiri:

1. **PĂSTOR-POIMIN-** cel care poate să grijească și să îndrepteze rătăcitele oi cuvântătoare prin bunătatea, siguranța și rugăciunea sa.
2. **CĂRMACI-KYVERNITIS-** cel care a câștigat atâta pricepere de la Dumnezeu și din propriile osteneți, încât este în stare să scoată corabia nu numai din furtunoasele valuri dar chiar și din adâncul mării.
3. **ÎNVĂȚĂTOR-DIDASCALOS-** cel care a învățat să cunoască adevărurile divine din cartea pe care a scris-o Dumnezeu cu propriul Său deget în inima noastră, adică prin lucrarea ne-a trimis-o și care se poate lipsi de celelalte cărți. Necuviincios lucru este învățătorilor să se conducă după cele ce le-au scris alții iar nu după cele ce le-au fost lor descoperite, precum necuviincios lucru este pictorilor să imite doar originalele altora și să nu creeze nimic nou¹⁶.

Dacă nimirile sunt trei se vede că și **structurile formative** sunt orientate în trei direcții. Ușurința prin care ne numim azi învățători, fără a ne mai gândi la asumarea celorlalte două cu ușurătate și fără acoperire duhovnicească, ne îndeamnă să subliniem următorul aspect. Este limpede că dezvoltarea unei educații pentru Euharistie și mucenicie presupune creșterea propriei existențe formatoare pentru Euharistie și martiraj. Tot *Cuvântul către Păstor* păstrează cheile unei atare exigențe. Sfântul Ioan consemnează: „Este o mare rușine pentru un stareț să ceară lui Dumnezeu pentru cel ce-l are în ascultare ceva ce îi lipsește lui însuși” continuând câteva idei mai încolo: „medicul duhovnicesc trebuie să se dezbrace cu totul de patimi, pentru ca în anumite momente să poată simula o patimă oarecare și chiar mânia. Dacă însă nu le va fi înlăturat însă cu desăvârșire, nu le va putea trata fără ca să fie cuprins el însuși de patimi”¹⁷. Dimensiunea ascetică a formării profesionale a pedagogului de astăzi, fie că vorbim despre cel creștin fie despre cel laic- în sensul mecanicii de gândire a ONG-urilor active în domeniu, lipsește cu desăvârșire. Examenul *pe post* inclusiv în domeniul predării religiei sau al teologiei ține de îndeplinirea unor itemi normativi extrem de discreți în ce privește morala, multe din persoanele integrate ca atare misiuni învățătoresci neconstituind modele de implicare ori viețuire morală. Desigur că în ce privește predarea religiei/teologiei situația devine și mai gravă încălcându-se principiile ascetice ale predării. Exemplul cel mai la îndemână ne vine chiar din trăirea liturgică a Euharistiei. Cum poate un profesor de

religie să constituie model de bună practică liturgică în domeniul educației pentru Euharistie fără să se împărtășească cu Trupul și Sângele Mântuitorului, cum poate dovedi valențele educaționale ale martiriului când el se plânge- în continuu, de starea sa financiară sau comunică picanterii din viața de familie copiilor care, oricum, sunt bulversați de propria lor viață de familie. Desigur că aceste aspecte par lucruri de suprafață dar parcurgerea în ultimii zece ani a sute de școli și comunități educaționale ne îngăduie să afirmăm că fără echilibrul ascetic al comunicatorului fundamentelor de viață creștină, aceasta este ideologie sindicală, fără relevanță convertitoare în viața comunității și a bisericii locale.

Un alt aspect privind construcția fundamentelor educaționale în ce privește Euharistia și Martirajul ne este inspirat din modul în care încheia Sfântul Teofan Zăvorâtul cuvântul său la tâlcuirea Evangheliei la la Matei care zice: „Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum Împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea.” (Matei 11.12). el scrie: „Nevoința silirii de sine biruie totul...”¹⁸. Cu alte cuvinte, moartea ultimului profet al Vestirii Întrupării lui Dumnezeu aduce lumii o **harismă** absolut necesară pentru a te mântui: **silirea de sine**. Este ceea ce ne lipsește nouă parcă tot mai des. Vrem ușor totul, de la diplome la căsnicii, de la bani la averi, de la sănătate la lucruri legate de veșnicia noastră. Și facem ochii mari, surprinși, când lucrurile nu merg cum le-am „teleghidat” noi în gândirea noastră. Silirea de sine este opusul lenii și autosuficienței, este harisma care te scoate din mediocritate, care te obligă la respectul față de celălalt, care la rândul-i se silește să înțeleagă biruința la care vrea să fie părtaș. Este exercițiul de smerenie la care te obligă mântuirea: aceea de a-l pune pe celălalt mereu mai sus în inima și cugetul tău. Un exercițiu de smerire naturală a sufletului.

Este greu astăzi să mai propui **pedagogia drept un exercițiu spiritual**. Când toată lumea se vrea, fie și un pic, profetă, când toți vrem să avem dreptate, oricare ar fi prețul pentru aceasta, și propriile interese sunt prezentate ca fiind mai importante decât ale comunității, când fiecare judecă și condamnă pe fiecare, silirea voii proprii trebuie să înceapă cu smerirea de sine, cu pocăința fiecăruia dintre noi. Cui să o vestești însă, pentru că zgomotul de fond al vieții noastre îndeamnă la jumătăți de măsură și umflări de orgolii, la adevăruri partinice și la modele umane semipreparate? Scleroza vieții interioare ne contorsionează și viața exterioară. Remarcăm în fiecare clipă toată drama apropielii și a noastră atunci când ne silim să facem binele, să trăim în pace și să zidim cu tăcerea noastră liniștirea apropielii. Ni se răspunde cu îndoială, neîncredere, zâmbete de superioritate... A te sili să te mântuiești nu înseamnă transformarea ta într-un roboțel fariseic de făcut puncte la biserică sau în văzul comunității, ci

biruirea patimilor care te încearcă, liniștirea sufletului tău pentru a crește iubirea în jurul tău. În casa, ta, în anturajul tău sau în orașul tău. Ne spun toți experții în scoaterea religiei din școală că religia, actul religios, este o chestine particulară. Nimic mai corect doar că pentru a crește și a se manifesta credința- vârful viu al religiozității, pentru a rezista, credința are nevoie de aportul comunității. **Izolaționismul nu poate fi admis drept metodă pedagogică** decât în viziunea nenorocită a reformei învățământului din anii 1948-1949, când, împotriva naturii sufletului tânărului român s-au îngropat religia și limba română, istoria națională și libertatea de exprimare sub principiile umanismului ateu, sub vraful istoriografiei lui Roller și principiile limbii ruse. Silirea de sine, așa cum o vedea această reformă, nu avea nimic de a face cu îndumnezeirea firii umane ci doar cu dezvoltarea culturii fricii și foamei, a ascultării necondiționate în lagărul de idei al ateismului.

III. Aspecte ale pedagogiei moderne în raport cu valorizarea euharistică a educației

Mesajul pedagogiei creștine este limpede și seamănă cu cel al pedagogiei laice: e mereu vreme de silire de sine. Doar că pedagogia pastorală, creștină, vede aceasta ca o redobândire a dinamicii noastre duhovnicești nu doar ca o simplă fructificare socială a unor oportunități. Nu-i rușine să fii viu și să vrei să trăiești întru Împărăția lui Dumnezeu. Pedagogia modernă, creștină, ne atrage atenția că întreaga rețea pedagogică a culturii moderne este legată de informația reticulară, copiii înregistrând hărți informaționale, asemeni uor străzi cu marcarea edificiilor nu oamenilor care le străbat. Obligativitatea reconstruirii valorii grupului educațional rezidă în beneficiile acestuia imediate: crește colaborarea între membrii săi, respectul de reguli comune (aspect civic diluat tocmai de susținătorii civismului fără Hristos), sporește loialitatea și se diminuează importanța adultului ca garant educațional, dinamizându-se gândirea socială a copilului/tânărului. Toate acestea duc la creșterea dimensiunii relaționale și morale în educație. Pentru tineri munca, iertarea, curajul, răspunderea la provocările vieții nu sunt concepte ci aspirații¹⁹. Ele sunt valorile din care se încheagă întreaga cultură a educației euharistice și martirice dar mai înainte de a fi explicate ele trebuie transmise. Valorile sunt viață care te crește, te așează în forma Euharistiei și Martirajului iar acestea în Forma Bisericii.

IV. Relația indisolubilă dintre Despățimire, Euharistie și Martiriu- expunerea pedagogică a unui adevăr de credință

În pedagogia catehumenală patristică lucrurile ce alcătuiau pânza freatică a vieții duhovnicești erau atent prezentate comunității aflate în căutarea mântuirii. Astfel Clement Alexandrinul consemna: „Mucenicia este curăție de păcate însoțită de slavă”²⁰, în aceeași linie situându-se și reflecția teologică a Sf. Nicolae Cabasila care, în *Despre viața în Hristos*, scria: „Mucenicia este o școală a sfințeniei, o arătare a bunătății, mărturia lămurită că nu cunoști nimic altceva decât pe Hristos; că-L iubești mai mult decât orice poate fi iubit și că în nimic nu-ți mai pui nădejdea decât în El și aceasta cu prețul oricărui încercări: ascuțișul sabiei, para focului sau orice altă silnicie”²¹. Am definit în alt loc exigențele convertirii oglindite în Actele Martirice²². Ele dovedesc, de fiecare dată, că între modul personal de a căuta mântuirea și modul liturgic de pregustare a mântuirii prin Euharistie este obligatorie articularea prin despățimire. Origen este cel care ne luminează asupra acestui aspect. Prin cuvintele culese din *Exortatie la Martiriu*: „Ce este în fond martirul și câtă îndrăzneală ne dă față de Dumnezeu, se poate vedea și din cele ce urmează. Fiind sfântul un om generos și vrând să răscumpere binefacerile de la Dumnezeu primite, el caută cu ce măsură ar putea aduce mulțumire Domnului pentru toate câte le-a primit de la El. Și nu găsește nimic pe potrivă binefacerilor, care să poată fi dăruit lui Dumnezeu drept recunoștință, decât moartea de martir. Căci și în Psalmul 115 stă scris despre această întrebare fără răspuns: „Ce voi răsplăti Domnului pentru toate câte mi-a dat mie?” (Ps. 115.3). Și răspunsul, dat celui care se întreabă ce va Domnului pentru toate câte le-a primit, sună astfel: „Paharul mântuirii voi lua și numele Domnului voi chema” (Ps. 115.4). Paharul mântuirii se numește de obicei martiriul, după cum aflăm în Evanghelie. Când râvneau mai multă cinste cei care voiau să fie așezați *de-a dreapta și de-a stânga* lui Iisus în Împărăția Sa, le-a spus Domnul: „Puteți bea paharul pe care Eu îl voi bea?” (Matei 20.22), prin pahar înțelegând martiriul, după cum apare lămurit și din: „Părinte, de este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta, însă nu precum voiesc Eu, ci precum voiești Tu” (Matei 26.39; Marcu 14.36). Mai învățăm și că cel care bea acel pahar care l-a băut Iisus va ședea și va împărăți și va judeca împreună cu Împăratul Împărăților. Acesta este deci *paharul mântuirii*. Cel care-l va lua va chema numele Domnului, iar „cel ce va păzi numele Domnului se va mântui” (Ioan 8.52)²³.

Că *viețile sfinților mucenici erau porți de interpretare ale vieții euharistice* a comunității ne dovedește o articulară canonică a acestei conștiințe. Viețile sfinților- deci inclusiv ale Mucenicilor, cuprind

întru ele marea putere de a însufleți spre o viață sfântă, de a îndemna către smerirea inimii, de a constitui viața, pe calea mântuirii. Ele sunt lectura ortodoxă prin definiție, acordate moral și dogmatic filonului Scripturii și vieții liturgice prin pedagogia duhovnicească pe care o propun. Acest fapt, scrie Serafim Alexiev, a fost conștientizat de multă vreme în Sfânta Biserică și de aceea, încă de la Sinodul de la Cartagina, care a interzis citirea feluritelor cărți îndoielnice în Biserică, s-a îngăduit să se citească la Sfânta Liturghie doar Sfânta Scriptură și viețile mucenicilor (canoanele 24 și 46)²⁴. Poate din astfel de raționamente catehumenale s-a și realizat transferul de conținut teologic reținut de către Sfântul Nicolae Velimirovici în *Proloagele de la Ohrida*: „Fiecare creștin poate primi mucenicia pentru credință fie în vreme de prigoană, fie în vreme de pace. Zice Avva Atanasie: „*Muncește-te în cugetul tău, mori păcatului, omoară mădularele tale cele pământești și vei fi mucenic precum ai voit. Mucenicii au stat împotriva împăraților și căpeteniilor, tu însă îl ai înaintea pe împăratul păcătoșeniei, pe diavolul și pe căpeteniile sale drăcești. Înainte erau idoli, temple păgânești și cei ce aduceau jertfe idolilor. Dar acum idolii sunt cugetele, sufletele. Cel ce este rob desfrânării se închină idolului, zeiței Afrodita. Cel ce se mânie și se iuște se închină idolului, zeului Ares. Cel ce este lacom și trece cu vederea durerea și scârba aproapelui său se închină idolului, zeului Hermes. Dacă te înfrânezi de la toate acestea și te păzești de patimi i-ai biruit pe idoli, ai lepădat credința cea rea și te-ai făcut mucenic pentru credința cea adevărată*”. Pentru aceea omul nu trebuie să râvnească prea mult după prigonire și mucenicie. Toți oamenii din toate vremurile pot suferi mucenicie pentru Hristos și Evanghelia Sa.”²⁵ Ne lămurim astfel că legătura freatică dintre despățimire-mucenicie-Euharistie este fibra de rezistență a Bisericii.

Paharul mântuirii, antifon teologic al Euharistiei, ține în consens întreaga construcție pedagogică a Bisericii. Din acest consens de pastorație catehumenală se naște dinamica mântuitoare a Bisericii. Aspectul acesta este surprins de Mitropolitul Antonie de Suroj când scrie: „Euharistia este suprema recunoștință a Bisericii și suprema mulțumire a pământului nostru: oamenii care se încred în iubirea lui Dumnezeu cu inima deschisă, fără vreun gând de răsplată a darului, doar bucurându-se în dragostea pe care acesta o exprimă, primesc de la Dumnezeu nu numai ceea ce El dăruie, ci ceea ce El este, participare la viața Lui, în firea Lui, în veșnicia Lui, în viața Lui dumnezeiască. Doar dacă suntem capabili să primim cu o desăvârșită recunoștință și bucurie participarea noastră la Euharistie poate fi adevărată. Doar atunci devine Euharistia și pentru noi supremul act al recunoștinței. Dar recunoștința este dificilă pentru că cere atât o inimă iubitoare, capabilă să se bucure atunci când primește, cât și o încredere desăvârșită și încredințare în iubire celui care dăruie, încrederea că acest dar nu este menit să fie un gest de

umilință sau de aservire. De aceea trebuie să creștem de la o zi la alta, dezvoltând capacitatea noastră de a iubi și de a fi iubiți, cât și capacitatea de a fi recunoscători și de a ne bucura. Și doar atunci devine Ultima Cină a Domnului darul desăvârșit al lui Dumnezeu și răspunsul deplin al pământului²⁶. Este intuiția, drăcească, a judecătorilor musulmani din Insula Chios la vremea muceniciei Sfântului Mucenic Onufrie din Gabrovo (1818). Când oamenii ce-l judecaseră și ucisese au constatat că toți căutau să ia o părticică din preascumpele sale moaște, fie sânge, fie haine fie păr, cum au văzut că sângele său a curs pe pământ „necredincioșii au ridicat sfintele sale moaște ca să le arunce în mare” și textul continuă: „Și cu toții s-au umplut de scârbă, pentru că după hotărârea chinuitorilor îndată le-au adunat într-un coș. Și ca să nu curgă sângele lui pe pământ, au așezat coșul într-un hârdău. Pe lângă aceasta, au săpat și țărâna însângerată în locul unde a căzut trupul mucenicului și peste tot unde s-a scurs sângele lui, și în acest chip au umplut încă două coșuri. Pe toate acestea le-au urcat pe o corabie, rânduind ca nu creștinii să ridice sfintele moaște, ci turcii să le ridice. Iar învățătorul rătăcirii mahomedane striga cu râvnă și tulburare: - Luați aminte, luați aminte, să nu se întâmple ca cineva să ia ceva din el, căci acesta a vrut să moară creștin, după ce s-a lepădat de Alah! Și astfel (...) turcii au spălat chiar și corabia în care au fost sfintele lui moaște, pe care le-au aruncat în mare, ca să nu le sărute creștinii²⁷. De remarcat însă cum consemnează povestea vieții Cuviosului Onufrie din Gabrovo pregătirea sa, ultimă, pentru momentul muceniciei, după ispita unei teribile depresii duhovnicești, ajungând înainte de mucenicie la măsura sfințeniei: „Domnul a săvârșit Cina cea de Taină joia și a dat Sfântul Său Trup ucenicilor Săi și cinstitul Său Sânge ca hrană și băutură spre viața veșnică, iar după aceasta S-a dat pe Sine la pătimirea cea de bună voie. Astfel și acest urmaș al pătimirii Sale, în seara zilei de joi s-a pregătit și întreaga noapte s-a rugat să fie dat la moarte pentru Hristos și să-I aducă Lui ca jertfă sufletul și trupul său. Înainte de toate starețul Grigorie a retezat barba și părul său. Apoi, a luat ulei sfințit din toate candelile sfintelor icoane din acea biserică și a uns în semnul crucii toate mădulele trupului său, pe care a fost uns cu Sfântul Mir la Botez, și întreaga noapte au petrecut-o în rugăciune. După slujba Utreniei s-a închinat el și a sărutat moaștele multor sfinți, printre care se aflau și moaștele noilor mucenici (de la care luase curajul mărturie sale, n. NC). S-a rugat, iar preotul de rând l-a binecuvântat cu toate aceste moaște. Apoi s-a închinat și a sărutat sfintele icoane, s-a împărțit cu Sfintele Taine, s-a îmbrăcat cu haine de agarean, pregătite mai dinainte...”²⁸.

Icoana din urmă, a unui mucenic contemporan unei istorii moderne, înțesată cu astfel de acte de curaj duhovnicesc, reprezintă foarte limpede modul în care educația pentru Euharistie propune drept finalitate

mucenicia. Pentru evidențierea unui model catehetic prin care această mentalitate poate fi transferată gândirii comunitar-eclisiale propunem un ultim punct cercetării noastre: un exemplu catehetic.

V. Comunicarea unui model catehetic: provocarea de a fi candidat la Înviere

Dintre multele provocări pe care le-aduce creștinismul, una este cu totul deosebită. Primită ca dar al Botezului, candidatura la Înviere este, de departe, o provocare pe măsura dragostei lui Dumnezeu pentru noi. Pentru că trebuie să recunoaștem, nu putea să se intruizeze Dumnezeu doar pentru a ne rezolva problemele zilnice, pentru a ne plăti ratele în bănci ori ca să avem răspunsuri la evenimentele politicii. Ar fi indecent să gândim că Hristos Domnula a asumat păcatele noastre și le-a pironit pe Cruce doar pentru ca noi să fim în trend ascendent ori pentru ca nouă să ne meargă bine, după regulile unei societăți a cărei dinamică este dată de trădarea lui Dumnezeu. Părintele Arsenie Boca spune: „Dacă oamenii n-au crezut în Dumnezeu când a înviat Iisus și cu El toți dreptii Vechiului Testament, vor fi siliți să creadă în existența lui Dumnezeu când vor vedea propria lor înviere din morți²⁹ E provocarea cea mai mare a vocației noastre umane, să avem dinaintea ochilor mereu învierea noastră, semn al căii ce avem de urmat, pentru a nu ne pierde sufletele. Să ținem mai mult la mântuire decât la bântuirea de sensuri în care ne-am aruncat în ultimii ani. Este limpede că omului de astăzi îi este mai greu să caute și să împlinescă rigorile legate de adevăr, dragoste, credință și nădejde. Bruiajul societății asupra firii noastre este amplu și aspru. Nu contezi dacă nu accezi în straturile de mediocitate absurdă ori mercantilism superficial prin care lumea de azi se susține. Nu pare că respiri dacă nu te înalți pe culmile unui peisaj uman apropiat de iad, de prăpastia nesmeririi, neubirii și necredinței. Dinaintea unor atare provocări, singura cu valoare definitorie rămâne chemarea la mântuire, nu ca metaforă ori fenomen abstract, înveșmântat în false metafore, ci ca realitate plină de Harul lui Dumnezeu. Lecția este „predată” de Mântuitorul Hristos de la catedra Crucii Sale: „Oamenii veacului acestuia vă vor face și vouă ce Mi-au făcut Mie. De M-au prigoni pe Mine, și pe voi vă vor prigoni. Dacă pe Mine M-au denunțat Stăpânirii veacului acestuia, și pe voi vor pune mâna și vă vor da în judecăți și vă vor duce înaintea regilor și stăpânitorilor lor și vă vor arunca în temnițe pentru vinovăția numelui Meu! Deci, păziți-vă de oameni!” De ce atâta prigoană? Fiindcă creștinii au ieșit din complicitatea cu păcatul. Și-au schimbat cetățenia. Ei s-au declarat cetățenii

Împăratului Cerurilor.”³⁰

Concluzia

Studiul unei teologii atât de adânci, precum este aceea care leagă viața creștină de fundamentul său euharistic și finalitatea sa mărturisitoare, propune mult mai mult decât am reușit să schițăm în propunerea noastră exegetică. Într-o lume a lipsei de jertfelnicie și construită în jurul pedagogiei de marketing și cultură multinațională, pedagogia creștină propune o formă de redresare liturgic-educatională a omului. Nu, nu-și dorește să creeze un om nou, racordat la ideologisme ieftine, ci să propună omului modern înnoirea sa în lucrarea Duhului Sfânt. Modelul chemării: candidatura la Înviere. Prin exercițiul Euharistiei și Muceniciei ca stări ale Vieții veșnice. Care începe de aici, unde Euharistia și mucenicia ne țin legați cu Cerul, într-o desăvârșită libertate, aceea a iubirii.

Note:

1. Arhimandritul Zaharia Zaharou, *Răscumpărând vremea*, ed. Reîntregirea, Cluj-Napoca, 2014, pg. 7
2. Arhimandritul Sofronie de la Essex, *Taina vieții creștine*, Suceava, 2014, pg. 22
3. Ioan Scărarul, *Scara Raiului* precedată de *Viața pe scurt a lui Ioan Scolasticul* și urmată de *Cuvântul către Păstor*, Ed. Amarcord, 1994, p. 382
4. Idem, p. 383-384
5. Idem, p. 387
6. Idem, p. 391
7. Idem, p. 415
8. Idem, p. 425
9. Idem, p. 471
10. Idem, p. 437
11. Idem, p. 486
12. Idem, p. 487
13. Idem, p. 520
14. Idem, p. 521
15. Idem, p. 521
16. Idem, pp. 527-528
17. Idem, p. 531
18. Apud. vol. *Cum se ne rugăm ca să ne asculte Dumnezeu rugăciunea*, Editura de Suflet, București, 2014, pg. 34.
19. Pe larg, o analiză de mare valoare poate fi urmărită la Pierro Milan, *Crescere a credere. L'Annuncio della Fede nell'eta evolutiva*, Edizione Dehoniane, Bologna, 2013, pp. 61-64.
20. *Stromatele*, IV.IX. 74.3, în col. PSB, vol. 5, p. 268.

21. *Despre viața în Hristos*, Sibiu, 1946, pp. 7-8
22. A se vedea studiul nostru *Exigențe ale convertirii creștine oglindite în Actele martirice- izvor primar. Scurtă schiță de psihosociologia religiei*, în vol. *Ale Tale dintru ale Tale. Liturghie-Pastorație-Mărturisire. Prinos de cinstire adus ÎPS dr Laurențiu Streza la împlinirea a vârstei de 60 de ani*, Editura Andreiana, 2007, p. 677-715
23. Origen, *Exortatie la martiriu*, cap. XXVII, col. PSB, vol. 8, p. 374.
24. Arhimandritul Serafim Alexiev, *Puterea și ajutorul Sfinților (...)*, Ed. Sophia, București, 2014, pg. 42.
25. Sfântul Nicolae Velimirovici, *Dicționarul Vieții veșnice*, Ed. Egumenița, 2014, p. 298
26. Mitropolitul Antoniede Suroj, *Făcând din viață rugăciune*, ed. Sophia, București, 2014, pp. 82-83.
27. Arhimandrit Serafim Alexiev, op. cit, pp. 79-80.
28. Idem, pp. 71-72.
29. Părintele Arsenie Boca, *Icoane pentru suflet*, Agnos/Charisma, 2014, p. 16.
30. Idem, pg. 14.

Bibliography:

- Arhimandritul Serafim Alexiev, *Puterea și ajutorul Sfinților (...)* / *The Power and the Aid of the Saints (...)*, Ed. Sophia, București, 2014.
- Părintele Arsenie Boca, *Icoane pentru suflet* / *Icons for the Soul*, Agnos/Charisma, 2014.
- Origen, *Exortatie la martiriu* / *Exhortation to the Martyrdom*, cap. XXVII, col. PSB, vol. 8.
- Pierro Milan, *Crescere a credere. L'Annuncio della Fede nell'eta evolutiva*, Edizione Dehoniane, Bologna, 2013.
- Ioan Scărarul, *Scara Raiului* precedată de *Viața pe scurt a lui Ioan Scolasticul* și urmată de *Cuvântul către Păstor* / *Stairway to Heaven* preceded by *The Abridged Life of John Scolasticus* and followed by *The Word to the Shepherd*, Ed. Amarcord, 1994.
- Arhimandritul Sofronie de la Essex, *Taina vieții creștine* / *The Mystery of Christian Life*, Suceava, 2014.
- Mitropolitul Antonie de Suroj, *Făcând din viață rugăciune*, / *Transforming Life into Prayer*, ed. Sophia, București, 2014.
- Arhimandritul Zaharia Zaharou, *Răscumpărând vremea* / *Redeeming the Time*, ed. Reîntregirea, Cluj-Napoca, 2014.
- Sfântul Nicolae Velimirovici, *Dicționarul Vieții veșnice* / *The Dictionary of Eternal Life*, Ed. Egumenița, 2014.
- *** *Cum se ne rugăm ca să ne asculte Dumnezeu rugăciunea* / *How We Should Pray So That the Lord Listens to Our Prayer*, Editura de Suflet, București, 2014.